

Продлята
платна в Чернівцях
виписувати:
 на цілий рік 5 зр. — кр.
 " пів року 2 " 50 "
 " чверть року 1 " 25 "
 для заграниці 5 рублів або
 12 франків
 Поодинокі числа по 12 кр.
 в книгарні Г. Пардінського
 в Чернівцях, ринок ч. 10 і
 в бюрі газет Л. Горювца,
 ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить щотижня в п'ятницю.

Редакція і Адміністрація „Буковина“ знаходиться в Чернівцях (улиця Петровича, ч. 2.), куда всі дописи адресувати належить. — Бюро редакції отворене щодня від 6.—8. години вечером.
 Оповідання і прилоги обчислюють ся по найдешевших цінах.

Політичні і суспільні відносини на Буковині.

Вже сама назва нашого краю дає певний доказ на се, що в давній старині становила Буковина переважно лісистий, та ддятого мало залюднений край, до котрого світова культура не мала вигідного приступу. Мало знакомиї ширшому світові позіставав про те наш край цілими віками в своїм первобитнім стані; ніхто не журив ся про его порядки, а в нечисленних і мало залюднених осадах панувала більше дика самоволя.

В історії старого і середньовічного світа наш край цілком незнакомий, а і в новітніх часах не мав наш край визначного історичного значіння. Дперва що йно при кінці минушого століття, коли прилучено Буковину яко турецьку провінцію до австрійської держави, почало австрійське правительство заводити і в сїм краю більше людські порядки, та дперва від того часу дістала Европа вість про існуванє Буковини.

Яко в культурнім взгляді дуже молоденький край, не могла Буковина так борзо виробити для себе важніше політичне значінє, не могла навіть так борзо відповідно упорядковати свої внутрішні політично-суспільні відносини.

Не мала і не має Буковина своїх краєвих магнатів, не можна навіть говорити тут о своїй краєвій старій родовій шляхті, бо навіть одиниць, перед двома роками установлений відеї коміс Олександра бр. Васілка може вказати тільки дуже молоде шляхецтво. Олександр бр. Васілко приналежить до родини українсько-руського нешляхоцкого роду зайшлої на Буковину

минушого століття. Подібно і другі родини теперішньої волоської шляхти, як: бр. Мустаца, бр. Петріни, бр. Стирчі, Зоти, Грегорчі, Мікулі і другі, позаходили на Буковину не борше як минушого століття, Мустаца і Петріни зайшли до нашого краю яко звичайні Греки-купці; вірмійська родина Мікулів також ще дуже свіжого купецького заводу; а Стирчі, Зоти і Грегорчі належали ще з початком сего століття до дрібної волоської шляхти, так званих резешів.

Переважає частина більшої посілости на Буковині спочиває тепер в вірмійських, польських, та жидівських руках; так одже не має тепер більша посілость визначного національного характеру, а волоска більшість в краєвій соймовій репрезентації удержала ся до тепер лише штучно за помочою централного правительства.

Міста і місточка, цілий гандель і дуже невизначний промисл спочивають на Буковині в наслідок давнішої управи нашої держави ще до тепер в руках Жидів та Німців. Так само і класа замешкалик по містах урядників має переважно німецький характер.

Дотично самої людности нашого краю, то найновіші статистичні дані вказують, що на Буковині, і то в північній часті по ріку Серет, мешкає в збитій масі 270.000 Русинів, в полудневій часті по за рікою Серетом 208.000 Волохів, в містах і в нечисленних колоніях 133.000 Німців і Жидів; дальше 23.000 Поляків, а решту людности разом 12.000 становлять Мадяри, старовірці Москалі, Вірмени і Словаки.

Після числа людности повинен одже національний характер нашого краю бути руско-волоський, та до того природного національно-політичного стану у нас ще не прийшло.

Без щирої і умного проводу, без жаданої опіки і совісної оборони против самової неситих самолюбів, проживав буковинський сільський люд, проживав так Русини як і Волохи, в часах неволі і підданства в тьмі і в духовій невіжі. Нова свободійша конституційна ера застала ддятого наш буковинський сільський люд, так Русинів як і Волохів, цілком неуприготованих до свободного, самостійного, національно-політичного життя; але все-ж такі Волохи знаходили ся о стілько в користнійшій положеню, що до них радше, бодай про людске око, признали ся псевдоволоські бояри і ерархия буковинської православної церкви, наколи від руского народу під тяжким гнетом румунізаторської роботи і московської інтриги відчужила ся майже ціла світська інтелігенція і більша частина руского православного духовенства.

Се кокетованє дідичів з волоским народом не походило з чисто патріотичного почуття, з щирої і доброї волі, служити совісно свому народові, а більше спонукали волоських псевдоарестократів і сказану церкву ерархию до сего кроку самолюбні аристократичні погляди і вплив суєздної самостійної румунської держави, а се все разом витворило у нас кліку щовіністичних румунізаторів.

Ся кліка за помочою австрійського централного правительства загарбала для своїх самолюбних цілей майже цілу краєву власть в свої руки, завоювала виділ краєвого сейму і краєву шкільну раду, завоювала краєве правительство та зуміла через довгі часи підступним способом удержувати наше централне правительство в блуді, засіяла по цілїм краю деморалізацію, висисувала все для себе і для своїх пупілів-перобів, а о темний

Листи з України наддніпрянської.

IV.

Я натякнув у своєму третьому листі, що українські націоналі в Росії єсть частиною всеросійської інтелігенції і яко такі мають на собі значну частину усіх тих властивостей, якими визначаєть ся та інтелігенція. Що б краще зрозуміти, які то властивості, чи шкода чи користь від них нашому ділові — глянемо хоч трошки на те, яка та російська інтелігенція.

Був час, коли в Росії все відживало, все почувало ся з піднятим вгору духом. Се була „епоха великих реформ“, як звуть той час Москалі, се був кінець 50их і особливо початок 60их років. Розбужена живущим повієм з Європи західної думка, у російського інтелігента віджила, почала робити, почала вимагати інших обставин життьових — відмін, реформ. І вони стали ся, хоч може й не такі широкі, як сподівало ся. Ставили ся-ж реформи сї, відмін сї не могли знов таки не будити думки, не примушувати, єї зростати і вгледі і вишир. І отоді й побачили люди інші обрії, окріч обрив всеросійської касарні з блоціями та з фараонами по стінах та по стелі. Наймолодші, найживавіші кинулись до праці, а за ними відживали й старі. Здавало ся, що справді новий день зайняв ся

Росії, засвітило нове справжнє сонце, що не мало нічого спільного з тим „дозволенным цензурою“ сонцем, яке доси петіло в смердючій касарні, петіло мов тільки на те, щоб доводити, що до таког о сонця не варто й поривати ся. Ні, се було справжнє сонце, се був справжній світ!... Та, на лихо — не на довго...

Минуло кілька часу і вже реакція почала себе виявляти. Знов почувась голоси, що касарня найкраща за всі степи-поля, дуги-ліси, моря-озера. Де далі ся реакція все дужчала, все міцнішала і хоча иноді на деякий не довгий час і мусіла попускати віжки, але потім таки робила своє і в наш час заланувала вже як треба знову.

Не можна обвинувачувати за сю реакцію самий уряд. Так само, як в справі реформ уряд (як то буває завжди і всюди) змушений був до того, що зробив дужим могутним рухом, пориванням нашого громадянства (суспільности), так саме і звернувши потім на шлях реакційний, він тільки скоряв ся, сам того не помічаючи, не менш дужкому патискові від того-ж таки громадянства (суспільности). Таким побитом не можна обвинувачувати уряд за реакцію; цілком стійки-ж, як і він вишне всему і російське громадянство.

Але як же се стало ся, що та суспільність, яка довела уряд до реформ, направила потім его на шлях реакційний? Трафилось се дуже просто: не стало моральної та розумової сили.

Довгий, важкий був гніт від смердючої касарні. Не міг він не псувати людей. І люди псували ся, псували ся без краю. Доживали ся до того, що губили вигляд людський, зрєкали ся всяких людських почуванняв та прав. Навіть більше: не розуміли вже, як се можна мати сї почування та права. А хто розумів, у кого ще ясніла в душі іскра святаго вогню, той стогнав з безнадійности... Але потроху почала розжєвровати ся та невра, потроху почала зростати вільна думка, спершу ховаючись по закутках, а де далі все більше та більше виявляючись ні де світ Божий. І парешті зросла до того, що цілі громадські маси обняло одне могутнє почуття, одне палке поривання — розбити, розвалити смердючі стіни. І се поривання було таке дужке, що стіни оті впади.

Тепер треба було іншого. Тепер треба було будувати щось нове, краще. На се вже мало було почуванняв та пориванняв, на се вже треба було упертї, видержанї, дисциплінованї громадської праці. А де-ж російський інтелігент міг звикнути до такої праці? Нігде, бо він сї ніколи не робив! Російський інтелігент, навіть найкращий, усе таки в дійсности, був Гоголів Тентетяков. Він міг, обнятий запалом, виднати навіть який подвиг, але на систематичну поденну працю в него не ставало видержки, упертости. І ось, поки ще той запал не простяг, поки ще

волоський люд мало що дбала. Дятого помимо трицятьлітньої господарки сих олігархів не піднесла ся і між сільським волоським людом народна просвіта, не підніс ся значно і економічний стан сего люду, що йно може йти в парі з просвітою; ще і тепер не має і волоський сільський люд з причини байдужности своїх олігархів повного почуття своєї людської гідности, ще і між волоським сільським людом не зміг ся з причини байдужности его олігархів правдивий національний патріотизм. Дперва в послідних часах, коли краеве правительство пізнало ся на фарбованих лесах і старало укоротити їх шкідливу для цілого краю самоволу, проголосили пани олігархи під натиском ще дуже слабой демократичної волоської партії себе правдивими націоналами, але не так легко освободять ся сі панове від своїх самолюбних забачів, бо як каже народна пословиця: „тягне вовка до ліса“.

Не причинила ся одже ся кліка заїлих румунізаторів навіть до морального і матеріального піднесення свого власного волоського народу, не причинила ся тая самозванча диктаторська кліка до загального добра краю, а противно завдала вона особливо нам Русинам і нашому сільському людови своїм ворожим нелюдським поступованем дїткливу шкоду.

Замість навязати в рускою патріотичній інтелігенції, що особливо в послідних десяти роках взяла ся з пожертвованем всіх своїх сил і свого майна щиро до ширення народної просвіти, справедливі зносини, і яко дїти одної землі старати ся сміливо оборонювати наш край від некористних чужих впливів, та таким природним способом, працюючи кождий для свого народу, причинити ся до загального добра цілого краю, — старала ся несити кліка наших румунізаторів все і всюда всякими безвистидними клеветами і нікчемною підступною роботою ставляти як найбільші перепони сій хосеній народній праці наших патріотів, та піддержувала злочну, а для розвою нашого народу вельми шкідливу роботу наших домородних ворогів, наших домородних зрадників власного народу — о чім наглядно доказує найновіший союз панів румунізаторів з московським наймитом і дурисвітом Гр. Купчанком.

Доки одже правдива, щиро патріотична волосько-народна партія не возьме на Буковині

керму народного життя в свої руки, доки ся щира патріотична народна партія, яко совісна і могутча заступниця свого народу, не навяже справедливі відносини з щирими провідниками буковинського руского народу, доти не зможе настати пожадана, щира згода між буковинськими Русинами а Волохами, противно щирі рускі патріоти будуть мусіти як до тепер, так і дальше, боронити совістно свій нарід від зрубної заглади, а правні заступники нашого руского народу мають тому на тепер святий обовязок, старати ся всіма силами о те, що конечно потрібне для розвою і здвигнення нашого народу, а імено мусять старати ся о те:

1) щоби буковинський руский нарід мав відповідне число своїх заступників в виділ краєвім;

2) щоби буковинський руский нарід мав відповідне число своїх заступників в краєвій шкільній раді;

3) щоби буковинський руский нарід мав відповідне число своїх заступників в ерархії церковній.

4) щоби в більших руских громадах устроено 3 і 4 кл. рускі народні школи;

5) щоби в Чернівцях устроено осібну руску народну школу і руску гімназію;

6) щоби як найскорше усунено деморалізуючу, а для розвою буковинського руского народа найшкідлившу румунізаторську роботу владки Мораря-Андрієвича, теперішньої православної консисторії і їм підвладного духовенства.

Сего вимагають конечно пожадані мирні відносини між обома найчисленнішими народами сего краю, се мусить конечно наступити в добре зрозумілім інтересі нашого краю і держави!

Д о п и с и.

Пастирське посланіє митрополита Мораря з поводу сегорічних великодних свят.

XI.

Що-ж мають робити ті, що їм на серцю більше православіє лежить, як митрополиту Морареві? Коли нам наша прадїдна церков дорога і свята, коли не хочемо стати ся зрадниками єї, коли не хочемо нарід наш пустити на демо-

ралізацію, то мусимо сему всему радикально запобігти! Особливо святиєнніки-Русини, котрим православна віра і власна доля лежить на серцю, най застановлять ся, та най спитають себе: Чи-ж можна довше бездїльно зрубній теперішній політиці Мораря придивляти ся, коли вона їм неминучо принесе шкоду? Бо коли руский нарід виступить против населаних ему владкою румунізаторів — а се природним розвоєм річи мусить конечно стати ся — то не обійде ся при тім, щоби щирі святиєнніки-Русини де-що не утратили з своєї поваги. Чи-ж не пора тому вже тепер запобігти? Митрополит Морар не дбає о то, що далі стане ся з нами і православною церквою, ему лише ходить о то, щоби Волохи в своїй історії записали, що він для них був надзвичайний патріот! Дятого він так і звиває ся около румунізації духовенства, доки жне. Цілий десяток самих Волохів висвятив на архимандритів, не з потреби, а в тій цілі, щоби один з них став достойним наслідником. І всі другі місця попадуть ся з часом виключно в руки румунізаторів, так що рускі громади не будуть мати зовсім своїх святиєнніків, а тоді не стане і рускої інтелігенції. Уже тепер видко, яку силу патріотичної інтелігенції волоської виплекало румунізаторське духовенство в рускій часті Буковини рускими соками, а тим самим придавило зріст інтелігенції рускої. Того ми не сьмієм більше терпіти! Тут треба отверто поступити і вичути сему лиху раз на завжди зарядити.

Коли, як висіє ми згадали, Болгари від патріаршого шовінізму і від протегованого грецизоваця їх фанариотским духовенством, лише так увільнили ся, що відлучили ся цілком від патріархи, то не остає ся і нам нічого лїпшого, як і собі відлучити ся від одної церкви з Волохами! Бог їм — Бог нам! Лише тогди запанує меж нами згода, як православна церков в руках румунізаторів не буде мати можности над нами збиткувати ся та нас кривдити. Всякі інші полу-міри не доведуть до жадного кінця і ми на встид цілому православію і на згубу нашої церкви будемо вести з собою завзяту борбу! Коли вже идея націоналізму так дуже огорнула всі верстви народів, що навіть і митрополити не можуть понад ню взнести ся і лише своїй церкві служити, то нема і надїї, щоби колись в Буковині засів на владичім престолі менше шовіністичний націонал, як митрополит Морар. Борба наша була би не скінчена; хто в ній би побідив, а хтоби поляг легко догадати ся! Нічо бо штучно не дасть ся довго утримати; все мусить своєю природною дорогою пійти! Русини, чи тепер чи пізнійше, мусять отримати свою дієцезію. Нерозумно одже борбу о ню довго продовжати; бо з того мусить вийти лише шкода для поваги церкви! Розійдїм ся ще за вчасу — коли не вмієм

поривання не стихло, де що робило ся. Але де далі запад усе простигав, поривання все замірало і робота робила ся байдуже або вже й зовсім не робила ся. Тоді заворушила ся у багатьох в душі думка: та чи й можна тут що зробити? та чи й краще се буде? Прийшла реакція, реакція в почуванні: після високого підносу в почуваннях відповідно глибокий занепад — річ цілком натуральна. Оттоді знов почули свою силу всі ті таргани та блощиці і кинулись на того, кого не любили. Обскурантство знов почуло, що воно ще живе і може бороти ся. Воно почало бороти ся. І які щасливі результати! Скільки зрад, скільки покинутого дїла! Картина відразу відмінилася. Обломов та Тентентіков давно вже солодко спали, забувши про всякі поривання; і „отці“ і „дїти“ мусіли сидіти мовчли з в'язаними руками — тільки Рудні з Чацьким ще щось декламували, але й вони зараз же стихли, скоро почув ся могутній голос: „А, самоварники — жаловать ся?!.., воть я вась, пракальї!“

Як і у всякої макокультурної інтелігенції — у інтелігенції російської дуже мало сталости в поглядах, дуже мало таких вірувань, що за них вона готова бороти ся до загибну. Дуже мало! Той, хто вчера лезав чоботи Лассалеві — сьогодні саме се робить Каткову. Тепер саме такий час, що чоботи лижуть ся Каткову, але ніхто не може ручити ся, що завтра не виголосить ся і на

Каткова „анахтема“! Поруч з сим истніє і такий напрямок, що ему байдуже і про Каткова і про Лассала і про всякі там „ідеали“. Люди сего напрямку навіть і не турбують ся шукати „метн розумної в житті“, а кажуть навпростець, що живуть на те, щоби завзяти як мога більш від життя всякої утіхи — починаючи від гарної їти і кінчаючи хоч би й оперою. Себ-то живуть життям звирячим, як що мати на увазі внутрішнє значіння та зміст того життя, а не позверховні форми. Сей напрямок панує тепер і в російській літературі — молодій. Кажуть навпростець, що час героїв минув, що мусимо брати життя як воно єсть і вдозольняти ся з того, що єсть, не рвучись у хмари. Всякі високі ідеали і сенітництва і брехня — важливе тільки реальне життя. В перекладі на мову практично-життєву се визначає: все чорт знає, що опріч мого черева і взагалі мого тіла. Зрозуміло, що люди з таким напрямком не вважають на те, кому вони служать — чи Каткову, чи Лассалеві. Вони служать там, де більш є змоги вдоволювати своїм черевним потребам — себ то служать тому, хто має силу більше платити. А як тепер має силу і більш платити Катков, то вони й служать Каткову, хоча як що завтра вбеть ся в силу Лассал, то вони нічого й прото Лассала не мати муть. Истніє серед сеї інтелігенції ще й третя група — людей більш менш ідейних, людей, що зберегли чесні та ліберальні традиції 60 pp.; „епокси ве-

ликих реформ“. На сих людях лежать усі надї російської держави на краще життя, на життя людське. Сї люди одиноко з лицарською сміливістю держать ще свої корогви права та правди і на них з повагою повернені очі усіх чесних людей у Росії. Але на превеликий жаль, сих людей тепер не багато, до того ще вони порізнені і так саме несолідарні, як і ми, Українці націонали. Там вони можуть тільки стояти, а про перевагу яку їм нема чого поки й думати. І стара, що живе тільки задля свого черева, все-ж зостаєть ся у нас найдужчою і дає всему тон.

Зрозуміло, що при такому нігілістичному напрямку, що панує серед всеї російської інтелігенції, зостаєть ся дуже мало змоги виробляти ся та формувати ся групам інших колірив, групам, що признають ідеал і бажають ему слугувати. Люди з сих груп усе таки „плоть від плоті“ тої нігілістичної інтелігенції і не можуть не мати тих властивостей, які має та інтелігенція. Вони не можуть не бути мінливі в своїх поглядах, не можуть не бути хитливі в пересвідченнях. Духовий настрої у них мусить бути низший від такого, який треба задля доброї громадської роботи. І сему настроєві легко впасти ще низше або повернути ся зовсім на инший шлях. Се все відбиваєть ся і на наших Українцях-націоналах. І вони хитають ся, не знають на яку ступити.

№ 31 (31 серп. 1892)

з собою в згоді жити, і кінець буде нашим сварням! Так робили другі, так зробім і ми, се один і можливий лїк на незгоду! Тоді буде вільно волоскому владці виявляти хоть би і який національний шовінізм. Русини не будуть ему в нічім колотити. Але тогди і розвине ся православна руска церков в Буковині і стане ся одною з найважнійших підойм просвіти руского народу в краю. Най же рускі православні патріоти не засипляють сеї справи; най не дають ся уводити мініатурними концесійками або обіцянками в сїй справі, бо і тепер на папери ми рівні з Волохами перед церквою; але на ділі ми гірші гелотів! Після нашого православного церковного права кожний монарха єсть найвисшим паном і оборонцем церкви. Ему прислугує право без всякої інференції ерархї зарядити в адміністративній дорозі то, що після его волі для церкви користне. У нас папи нема — у нас папою — цїсар. Най же рускі православні патріоти се з очий своїх не спускають, а най се використовують! Най скличуть віче, най розп'ядять народови всі наші кривди від румунізаторского духовенства, най зложать меморіал до корони і вишлють депутацию з ним до цїсари і его правительства і най просять, щоби правительство розглянуло наші жалоби — і аби нас відділило від церкви з Волохами! Коли отримає руску дієцезію, то з тим ми дуже багато скористаєм, бо зможемо виховувати своє патріотичне народне духовенство, а за его помочою піднести руский нарід. Се най буде головною задачею наших послів і нашої інтелігенції, а на се кличу до них словами нашого народного борця за правду і волю:

Боріте ся, поборите!
Вам Бог помагає;
За вас сила, за вас воля
І правда сьвятая!

Руский православний сьвященник.

З СЕЛА.

Читаючи в дорожній газеті „Буковина“, довідував ся я перш з декотрих новинок про стан наших шкіл народних, а іменно про їх теперішню румунізацію і не хотїв сам вірити, щоби такі дива відбували ся в часах загального поступу. Но як все має свій кінець, так і мое невїрство уступило, я провидїв і тепер сам дивую ся, як я міг не вірити нашим сьвітлим і чистим як слеза патріотам, котрих органом є Буковина. В який спосіб я переконав ся, покаже слїдуюча річ: Школярів моїх, котрих я по мойї можливості стараю ся на селі виховувати, послаю рік від року на більшу науку до Черновць. Думає я, що кожний сумлінний

— Націоналізм... Ну, а от кажуть, ще космополітизм?... Кажуть, наче-б то він ширший від націоналізму?... Або хоч о се; бороти ся... А як не поборемо?... Та й потім: а „культура центрів“? Кажуть, ніби вся сила сидить в „культурі центрів“ і ті центри все поглинуть?... і т. д. і т. д. без краю. Вони і вірять і не вірять, вони ні теплі, ні холодні — і через те саме вони і мало здатні до усякої взагалі діяльності самостійної. Не диво одже, що у нас так мало робить ся, не диво одже, що ми такі несолидарні. Вся російська інтелігенція (опріч небагатьох винятків) безвірна в найширшому розумінню сего слова і на слова: добро, правда завжди можна тепер почути погордливе питання: а що таке добро? правда? Отся безвірність відбиваєть ся і на нашій національній інтелігенції і се єсть те зло, що з ним мусимо ми з усеї сили бороти ся.

Невиробленість наших національних поглядів взагалі, низьке наше національне самопізнання, звісно, можуть тільки сприяти такому становищу річий. А що наше національне самопізнання стоїть дуже низько, то про се нема чога й казати. Але все-ж мушу навести кілька фактів, озирнувшись навіть трохи назад — навести їх на те, щоб не здали ся мої слова безпідставними.

П. Вартовий.

і характерний учитель учити ме на підставі педагогічних правил кожду дитину в матерній мові, через що я своїх учеників завсїгди до 4 кл. гр. ор. школи записував. Но я ся тим ошиб. Питаю ся я моїх школярів: „А як вам хлопці в Чернівцях у школі йде, чи учите ся ви що і по руски?“ — „Учимо ся читати, писати і по трохи граматики.“ „А маєте ви і яку книжку до науки (граматику)?“ „Пан учитель диктує, а ми пишемо.“ „А учать вас де-що і співати по руски?“ „Ми співаєм, але лишень по волоски, і то співаєм в церкві, в огороді і по селах.“ „Ану, заснівай ко мені, най я чую, як ти в Чернівцях научив ся співати?“ Хлопець співає: „Purculița me“ і „Cântec de prima vară“. Кличу я свою жену, таї кажу єї: видиш, як рускі діти красно вичучені по волоски співати, а по руски ані словечка. Чи не очевидно румунізація? Питаю ся его дальше, а хто вас так вичучив красно співати, а він розказує мені як слїдує: „Нас учить пан V. Vasilovschі співати, та ми співаєм лишень по волоски.“ „А чому лишень по волоски? таже ви по найбільше рускі діти, новиністе і по руски співати.“ — „Здає ся, що пан V. Vasilovschі не знає, лишень по волоски, пан Vasilovschі каже: „Mir bleibt sich gleich ob Rumäne, Ruthene oder ein Deutsche.“ — Єсть бо товариство волоске „Lumina Soțietatea cantorilor din Bucovina“, а в тім то товаристві виховують ся наші всі рускі діти в волоскім дусі, а Волохи величають ся в Чернівцях своїми красивими співанками співаючи з нашими рускими дітьми. Ото, що се все правда і що бисте увірили, не так як я доси не хотїв вірити, списаю вам і імена декотрих мені відомих руских дітей, котрі звербовано з 4. кл. гр. ор. школи і з даскалії, ті суть: Лушанко, Стефаніна (Ревна), Гавришук (Мамаївці), Авраам (Зеленева), Толочко, Дашкевич Міхаїл і Івон, Серота, Дучак (Мамаївці), Гутовскі і другі. Так співали сї діти на 11. липня с. р. в городі Вайса, за що по концерті зив пан V. Vasilovschі співаків до готелю Russie, платив їм там пива і дав декотрим з них по 20 кр. Одного разу захотїло ся і у Міхалчу при співі наших школярів панам розвеселити ся, ті відїдали 9 фїр і на тих то фїрах завезено пана V. Vasilovsch-ого і наші співаки з товариства „Lumina soțietatea cantorilor din Bucovina“.

От видите, що роблять з рускими дітьми, дїлятого дивить ся добре, в чїй руки діти ви в Чернівцях в школу даєте, бо як бачите, школа народна стала тепер средством румунізації. Та і часопись „Буковина“ писала в числі 18. від 5. вересня 1891 під написою „Про патріотизм руских муцин“ де каже одна Русинка щирю правду нам руским патріотам. Не доста того, що муцини румунізують, пої дами, як читаємо далі в ч. 25. з 5. грудня 1891 під написою „Soțietatea damelor române дїлають так само“. Такі то дами (ніби волоскі) приходять і до школи, як и. пр. в Міхалчу і дають лишень волоскім дітям подарунки, а рускі діти з жалем поглядають таї питають ся: „А чому я нічого не дістав, таже я знаю читати?“ Тож прошу, чи не служить школа за румунізацію? Чи не старають ся вже в молодости рускі діти через подарунки до волоских притягати? Таким то способом хитрим наших дітей румунізують, бідні діти лакомять ся таї йдуть, як в зимі птаха в селце. Се лишень на зле виходить, бо вже в школі зачинають ся діти двоїти, що не повинно бути. Аби сему лихови запобігти, повинні самі учителі до таких средств не допускати. Хто хоче що для школярів дарувати, то най передасть місцевій радї шкільній або управителеви школи, а той вже найліпше осудить, що котрій дитині дати. Кожний учитель повинен бути однаковим для всіх дітей, якої народности би вони не були, есля хоче сповнити свої обовязки. А таким румунізаторским агітаторам чи агітаторкам повинен кожний з повним правом сьміло належну відправу дати, а не їм ще кланяти ся.

Православний учитель-Русин.

Перегляд політичний.

З Праги доносять, що в жовтню має відбути ся у Відні з'їзд репрезентантів Чехів, Хорватів, Русинів, Румунів, Сербів і Словаків, на

котрім має бути виготовлений меморіал до держав європейских в справі перемиї австрійської монархії на федералістичний союз держав. Меморіал той має предложити депутация з 10 членів також Его Вел. цїсарєви. О скілько наші інформації сягають, то можемо що-до Русинів лиш то сказати, що між впливовими Русинами ніхто о тім з'їзді не думає; єсть то очевидно лиш чийсь плян, до котрого може постановлено і Русинів втягнути.

Закон ухвалений соймом галицким в справі призволеня побирати оплату від представлень театральних не одержав цїсарської санкції.

Міністер Др. Пражак прислав вже гр. Таффому свою прозьбу о дімісію, котра зістала прийатою. Кажуть, що на разі не буде іменованій наслідник чеського міністра.

Маневри німецкі, які мали відбути ся в Альзациї і Лютарингії, а також і в княжестві Баденськїм, відкликано з причини грозячої небезпечности холери від сторони Франції.

Оногди відбували ся в цілій Франції вибори до рад генеральних. При тім показало ся, що значна часть монархістів перейшла на сторону республіканську.

На послїдній радї англійских міністрів постановлено, що правительство має доти позістати при кермі держави, доки парламент не ухвалить ему вотум недовіря. Королева повідомила о тім Глїдстона, котрий тепер що дня відбуває довгі наради з проводирями своєї партії. Міністер торговлі Гікс-Віч заявив на зборах в Врістолю, що ториси не будуть доти виступати против Глїдстона, доки він буде вести патріотичну політику заграничну.

Росія дїлає тепер в двох напрямках в Азії: обсадила вижину Памірську своїм войском і бере посередню участь в ворохобині племені Гецарів. В послїдних днях прийшло там до борби між Афганцями і мабуть російским войском, але вісти о тій борбі суть такі неясні, що годі сказати щось певного.

Pol. Corr. доносить, що мимо великого розирєня в Росії з причини повішення в Софії убійників Белчева правительство російське думає робити ніяких кроків дипломатич.

В виду того, що парискій Мєтін оголосив протест болгарских студентів за страченє убійників Белчева, доносить Свобода, що дістала письмо від тих студентів, в котрім вони кажуть, що не протестували; то зробив Македонець Липчев, товариш Ризова.

Недавно тому подавали ми відзвів двох радикальних часописей о сербській партії радикальній, послухаймо-ж тепер, що пишуть поступові і ліберальні часописи о тій партії. Поступове „Видело“ каже: Множество здібних людей прогнано із служби державної, аби зробити місце для радикалів без занятя, людей без всяких здібностей і образования, котрі лише що вийшли з криміналу. Ті, що давнійше не мали що їсти, розкошуют нині, ходять в аксамітах і шовку, а урядники, що мають по двацять і трицять літ служби, не дістають платні й по два місяці. Ліберальна „Застава“ лише: Здібних людей прогнано, а на їх місце пороблено бувших шинкарів та різників префектами окружними і повітовими лиш дїлятого, що вони радикали.

Партия радикальна розлітає ся чим раз більше. Тепер оголосило 50 радикальних виборців, по найбільшій часті начальників громад, що виступають з партії радикальної а за причину того подають страшений гнет податків, який настав за партії радикальної, котра до трох літ наробила 100 мільонів нових довгів.

Поучене о холері.

Написали доктори Нотнагель і Калєр.

В часописи „Das österreichische Sanitätswesen“, органі найвисшої ради здоровя, написали професори віденського університету др. Нотнагель і др. Калєр на зазив міністерства справ внутрішних і з припоручення міністерства просвіти поучене, як лічити холеру. Хоч се поучене призначене в перш м ряді для лікарів, то все-ж такі подають ся в нїм деякі такі способи, котрі може кожний чоловік зрозуміти і їх на

случай потреби ужити, і тому подаємо тут се поучене в дословнім перекладі.

Поучене, що робити на холеру.

Коли має ся щось розумно робити на холеру, то треба без сумніву мати на оці ті факти, які відкрили найновіші розсліди о тім, з чого бере ся та недуга; при тім треба старати ся сполучити ті факти з давнім способом лічення від холери, якого научив досвід. Майже всі учені, що слідять за причинами холери, годять ся в тім, що єї власною причиною єсть лісочник-кривулька (або протинковатий лісочник (*comma bacillus*), котрого відкрив др. Кох. Наші зматаня в ліченю повинні одже стреміти до того, щоб того лісочника самого убити, зробити нешкідливими ті шкідливі матерії, які він витворює, а відтак справити в тілі ті хоробливі зміни, які вон викликають.

Як має стерегти ся кождий чоловік.

(Individuelle Prophylaxe).

В дуже многих случаях дістає ся баціль ротом до жолудка і кишок, розмножує ся там і викликає недугу. Виходить з недужого тіла передовсім деектами (то, що віддає чоловік з себе одним або другим боком) та може при сприяючих условіях поза організмом задержати свою силу живннну і заразливу. Баціль можна подібати не лиш при властивім занедужаню холеричнім у відходах і блювинах, але також при легкім зараженю холеричнім, при розвільненю холеричнім. Від тих фактів мусить одже зачинати ся і рада, як має стерегти ся кождий чоловік, і ддятого най стереже ся, аби не дотикав ся деектів людей занедужавших на холеру, нехай уважає на небезпечність перенесеня холеричного зарідника через занецижені руки або через поживу. Не менше важне і се, що земля заражає ся зарідниками холери. Рівно-ж треба пам'ятати, що заризити ся холерою можна через воду до пиття, а також иншою водою, котра служить до чищення посуду, полояня овочів і зеленої городовини до купелі і митя. Одиноким розумним средством на наведені небезпечности зараженя сугь: основна

вживане перевареної води і домового ужитку. Коли ж не безпосередно свикають ся з недужим на холеру, мусіла би бути, як виходить з вище сказаного, небезпечність зараженя велика. Однак досвід показав, що в дійсности воно не так зле, як можна би сподівати ся, і ддятого мусимо глядіти поясненя сего факту. Людський організм хоронит сам себе від зараженя, а найлірша охорона лежить в ненарушеній чинности апарату травлення іменно жолудка, бо тим не дає ся бацільови розвісти ся і жити. Зі всего, що досі річ певна, показуєть ся, що до того причиняєть ся головню квас жолудковий, котрий витворюєть ся в жолудку в наслідок вільної кислоти сільної. Тож ддя охорони від зараженя виходить з того така наука: стерегти ся всею того, що могло би нарушити або зменшити рухове або хемічне діланє жолудка. До того зачєляють ся: тілесні або душевні напруженя, зворушеня душевні, в наслідок котрих, як звістно, зменшаєть ся рухове діланє жолудка, а через то, що введені до жолудка страви надто довго в нїм лежать (бо він їх не може витиснути з себе до кишок) викликаєть ся катаральний стан слизистої блони жолудкової. Відтак поживанє нестравних, недостаточнє або невідповіднє зладженнє страв, средств поживи, до яких не привикло ся, а іменню надто обильних обідів, задля котрих терпить хемічна функція жолудка або бодай стає недостаточною, вкінци надмірне уживанє алкоголичних налитків. Відповідним средством охоронним, іменню тогди, коли лиш легка діспенсія (нестравність), зажити по обіді кислоти сільної (8 до 10 капель на четверть склянки перевареної води). Не рідко появляєть ся підчас пошести із страху перед холерою *stipsis* (запір, задінепє). На се треба звертати увагу і завчасу радити на то клізмами з перевареної води. Треба кочє стерегти ся від перестудженя, бо через него дістає ся нежиту жолудка і кишок, а також звачати дуже на загальну міжену тіла (купелі, рух на вільнім воздуху, достаточнє спанє). Хто вже має катар (нежит) жолудка і кишок, повинен лічити ся як найстараннїше.

Що робити на бігунку холеричну.

Позаяк в часі пошести холеричної годі позашиниталем скоро осудити, чи якесь розвільненє єсть просто катаральнє, чи викликанє бацільми холеричними, то було би псжаданим лічити кождий случай розвільненя як холеричну бігунку. Випробованим ліченем в такім случаю єсть: покласти недужого до ліжка (перед тим, если можна заридити скоро, тепла купіль або горяча купіль сядячи) прикрити сго тепло, покласти на тіло горячі компреси, поживу обмежити на самі клеїки і давати відповідні давки препаратів з опієм, найлірше *Tinctura opii* з гербатою або румом, коняком і араком, а при тім дати (ниже описану) клістиру з кислоти дубникової. Всі инші препарати, як *Bismuthum subnitricum* або *salicylium*, алуи і т. п. не ділають так успішно. При тім єсть добре, прибїлшити в жолудку квас подаванем кислоти сільної. Розумієть ся, що вода подавана при тім всім недужому мусить бути переварена. Крім того можна подавати за напиток добре червоне вино або коняк, рум, арак з перевареною водою. Коли покажєть ся блювота або лиш наклїн до неї, можна дати мінеральні води кисло-углянї, але не алькалічні. Що-до уживаня кальомелю в порі розвільненя, що заповідає холеру, гадки учених різнять ся, але на всякій спосіб сей рід ліченя міг би бути успішним лиш в найперших початках. Що-до ліченя водою в перших початках, то може бути помічним енергічне і фахово переведене натиранє студеною водою, заки покладєть ся недужого до ліжка.

(Дальше буде.)

Буковинські товариства рускі.

„Бібліотеки для молодїжи, мїщань и селянь“ вийшла книжочка 6. з слїдуючим змістом: „Приїде“ (поезия В. Чайченка). — „Казка про правду та кривду“ (уривок Панаса Мирного). — „Полїнь“, (статья О. П.) — „Колїсь и теперь“, (статья Ів. Спїлки). — „Мотылї - шкідники“, (після Верхратського). — Де-що ддя дїточок: „Драбина“, (байка Прохима Зіпківського). — „До руских дїточок“, (статья О. П.) — „Загадки“, „Відгадки загадокъ зъ 5. книжочки“.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Г. Г. А. в Росїї. Що до Вашого оповіданя „Де-що про воду“, то на тепер не можемо Вам нічого певного сказати, позаяк дотичний референт вийхав на довгий час на село. — Що до „Правди“ і инших видань галицьких просимо поїформувати ся в редакції самої „Правди“, Львів, улица академічна ч. 8, бо обставини, про які питаєть, докладно нам не відомі.

Дрібні вісти.

(Президент краю) бр. Кравец в супроводі краєвого роферента санітарного др. Ключенка, совітника двору, Вайгта, фін. інспектора Германа, старости Бардеона і повітового лікаря др. Кашишицкого удали ся в вівторок до Новоселиці, щоб оглянути на місці тамошні зараженя против холери.

(Іменованя і перенесеня.) П. міністер справедливости іменував Філемона Калитовського з Заставни, радником суду краєвого в Чернівцях; Захарія Богосевича, судю повітового в Сторожинці, секретарем палати радиції в Чернівцях; Павла Майслера з Серету, ад'юнктом суду повітового в Гурагуморі; ад'юнктом судовим Алоїза Тірмана з Черновець до Солки; ад'юнктами судів повітових іменовані ад'юнкти: Вігм. Бадян і Каз. Терлецій з Садагурі і др. Ернест Мандицький із Сторожинці, всі три до Черновець. Авскультантами судів повітових іменовані: Амфільох Туртурєан до Садагурі, Теод. Аляч до Серету; Кароль Пльон до Садагурі, Володислав Дамараскій до Сторожинці і Генрих Рапппорт до Путилова. — Перенесені: судья повітовий Марчель Тураньскій з Гурагуморі до Заставни і ад'юнкт суду повітового Кароль Вахльовскій з

Путилова до Вижиці. — Опорожену по бл. п. нотарі Амбросі посаду в Чернівцях одержав нотар з Садагурі Адольф Інгвер. Нотарем в Садагурі іменовано Станісл. Кузьнярського зі Становець, а до Становець іменованій нотарем конціпієнт Юліян Соневицький.

(Конкурс) розписаний на 2 місця надучителів з рускою мовою викладовою і німецькою як предмет при 2кл школах в Шинківцях і Погорилівцях. Поданя належить вносити до шкільної ради повітової в Кіцмані найдалше до 26. н. ст. серпня 1892.

(Черновецький регімент інфантері) виправив ся в вівторок до Галичини на маневри.

(Убийство.) В середу в ночи зарізав в готелю Молдавскім егзекутор податковий Варужил егзекутора Данчула. Влиших відомостей о сїм нещастю не маєм.

(Наука дяківства.) З днем 1. (13. лат.) вересня с. р. розпочинає ся курс науки дяківства в звістній школі п. Полотнюка при кафедрі в Станіславові — условія: 1) чистий голос і добрий слух, 2) свідочтво шкільне, 3) свідочтво моральности без штемпля від свого свідченника — за науку місячно 3—5 зл., харч кождий має мати власний. Курс буде тревати 10—12 місяців для молодших а 3—6 місяців для старших дяків.

(Лікарки державні.) Магомеданки в Босні і Герцеговині не хотять і не можуть позволити мужинам-лікаркам їх лічити. Тому там настали тепер жінки-лікарки. Як раз тепер розписує управа сего краю конкурс на лікарки, котрі мусять мати скінчену медципну так само, як і лікарі.

(Незвичайна спека) панує вже від довшого часу в північній Америці. Дня 28. м. м. померло в Новім Йорку 21 осіб оорослих і 160 дїтей від удару сонїшного. Коний згинуло там в однім днє 162. Коли така спека дальше потребає, то ново-йоркскі товариства трамваєві постановили здержати рух. Що пятий кінь гине на улиці. Люди не годні робити і через те богато урядів замкнєних. Спека така панує і в містах над рікою Місісіпі.

Цїна збіжа.

В Чернівцях платили дня 12. н. ст. серпня 1892-го р. за 100 кілограмів найліршої:

пшениці	8.20 — 8.30 зл.
жита	6.50 — 6.60 „
ячменю	6.25 — 6.50 „
вівса	6.35 — 6.60 „
ріпаку	9.50 — 9.75 „
конюшини	7.75 — 8. — „
кукурудзи	5.10 — 5.25 „
гороху	7.50 — 8.25 „
оковити	15. — 15.20 „

Курс монет

дня 12. н. ст. серпня 1892-го р.

дукат	5.64 — 5.70 1/2 зл.
рубель папер.	1.19 — 1.20 — „
наполеондор	9.48 — 9.53 „
100 марок	58.50 — 58.70 „

Антоній Табакар і Гаїна

торговля коріння, вина і делїкатесів в Чернівцях, ринок.

поручає свій богатий склад нави, полудневих овочів, російского чаю, шоколяди, руму Ямайки, та всяких розолій і лікерів.

БОГАТИЙ СКЛАД ВИНА

куртом і подрїбно, по особливише знижєних цїнах. — По-стїйний склад рїзних товарів з хиньского сїбла.

Одинокий склад і аґентура ддя Буковини

ч. к. пр. фабрики господарских машин Clayton-a i Schutleworth-a

Відень і Лікольн (Англія).

Льок-мобілі, всякі плуги, молотїльні, машини до оїйби, кошеня і теробїєня кукурузи, млиники, млини, сїчкариї, сїкавки, помпи і т. д.

Найлірший і найтаннїший олій до машин.

З печатні Г. Чонпа.